

MR. TOMPKINS'İN SERÜVENLERİ

George GAMOV

Aylarca süren olağanüstü serüvenler esnasında Profesör, Bay Tompkins'e fiziğin sırlarını tanıtmaya çalışırken, O, Profesörün kızı Maud'a iyice abayı yakmıştı. Sonunda fazla uzatmadan evlenme teklifi yaptı. Teklif hemen kabul edildi ve karı-koca oldular. Kayınpeder rolündeki Profesör, damadının fizik ve fiziğin en son gelişmeleri hakkındaki bilgisini artırmayı kendisine görev saydı.

Bir pazar günü öğleden sonra, Bayan Tompkins konforlu evlerinde Vogue dergisinin en son sayısına dalmıştı. Tompkins de Esquire dergisinde bir makaleyi okuyordu.

Bay Tompkins sevinçle doğruldu, "Burada gerçekten iyi işleyen bir şans oyunu var" dedi. Maud gözlerini isteksizce moda dergisinden kaldırarak "Cyril, gerçekten iyi işlediğine emin misin?" diye sordu. "Babam mutlaka kazanacak bir kumar sistemi olamayacağını söylerdi."

Bay Tompkins "Ama buraya bak Maud," diyerek, son yarım saatten beri okuduğu makaleyi gösterdi. "Diğerlerini bilmiyorum ama, bu sistem saf ve basit matematiğe dayanıyor. Nasıl işlemeyeceğini gerçekten göremiyorum. Yapılacak tek şey, bir kağıda üç tane rakam yazmak; sonra da burada verilen basit kuralları izleyeceksin."

Maud ilgilenmeye başlamıştı. "Öyleyse deneyelim" dedi. "Kurallar nedir?"

"Makalede verilen örneği uygulayalım. Belki öğrenmek için en iyi yol da budur. Oyunun nasıl oynandığını göstermek için bir çeşit rulet oyunu kullanıyorlar. Burada parayı kırmızı ya da siyaha yatırırıyorsun. Para oyunundaki yazı tura gibi aynen

1.2.3

yazıyorum. Kural, benim sayımın dıştaki iki rakamın toplamı olmasını gerektiriyor. Burada bir ile üçün toplamı dört ediyor. Dört markayı, diyelim

İLGİNÇ BİR ŞANS OYUNU

ki kırmızıya yatırıyorum. Eğer kazanırsam 1 ve 3 rakamlarını çiziyorum ve bundan sonraki sayım 2 oluyor. Kaybedersem, kaybettiğim miktarı serinin sonuna ekliyorum ve bir sonraki koyacağım parayı bulmak için aynı kuralı uyguluyorum. Örneğin diyelim ki, ruletin topu siyahda durdu ve krupye benim dört markama el koydu. Şimdi yeni seri

1.2.3.4

olacak ve koyacağım para da bir artı dörde eşit, yani beş olacak. Diyelim ki ikinci defa kaybettim. Makalede aynı şekilde devam edileceği söyleniyor. Serinin sonuna 5 rakamını yazacağım ve altı markayı masaya koyacağım."

"Ama bu defa kazanmalısın!" dedi Maud. Oldukça heyecanlı idi. "Hep kaybedemezsin."

"Kaybedebilirim de," dedi Bay Tompkins "çocukluğumda arkadaşlarla yazı tura oynardık. İster inan ister inanma, bir defasında üst üste on defa yazı geldiğini hatırlıyorum. Ama bu makalede söylendiği gibi, diyelim ki bu defa kazandım. O zaman on iki tane marka alacağım. Ama yine de başlangıca göre üç marka zararım var. Kurallara göre, 1 ve 5 rakamlarını çizmeliyim. Seri şimdi

1, 2, 3, 4, 5

haline gelir. Koyacağım marka sayısı iki artı dört, yani altı olmalıdır."

Maud iç çökerek "Burada yine kaybettiğini yazıyor," dedi. Kocasının omuzunun üzerinden makaleyi okuyordu. "Öyle ise seriye altı rakamını ilave edeceksin ve sonra sekiz marka koyacaksın. Doğru mu?"

"Evet doğru. Ama yine kaybettim. Şimdi seri şöyle olacak:

1, 2, 3, 4, 5, 6, 8

Bu defa on marka koymam gerekiyor. Kazandım. 2 ve 8 rakamlarını çiziyorum ve bundan sonra koyacağım marka sayısı üç artı altı olacak. Yani dokuz marka koyacağım. Ama yine kaybettim."

Maud dayanamadı, "Bu kötü bir örnek" dedi. "Şimdiye kadar üç defa kaybettin, sadece bir defa kazandın. Adil değil bu!"

Bay Tompkins, sihirbazların kendilerinden emin tavrı içinde "Aldırma, aldırma," dedi.

"Turun sonunda biz kazançlı olacağız. Son defa dokuz marka kaybettim. Seriye dokuz rakamını ekleyelim.

"Bu defa kazanmalısın!"

X, Z, 3, 4, 5, 6, 8, 9

On iki marka koymam lazım. Bu defa kazan-
dım. 3 ve 9 rakamını çiziyorum, geriye kalan iki
rakamın toplamını yatırıyorum. Yani on marka
koyuyorum. Bundan sonra bir daha kazanınca bü-
tün rakamların üstü çiziliyor ve tur sona eriyor.
Ben de sadece dört defa kazandığım, beş defa
kaybettiğim halde altı marka kazançlı oluyorum!"

Maud şüphe içinde "Altı marka kazançlı ol-
duğuna emin misin?"

"Elbette eminim. Görüyorsun sistem öyle
düzenlenmiş ki, tur bittiği zaman hep altı marka
kazançlı çıkıyorsunuz. Aritmetikle bunu ispatla-
yabiliriz. Bu sebepten bu sistemin yanılmayaca-
ğını söylüyorum. İnanmıyorsan bir kağıt al ve
kendin gör."

Maud düşünceli "Peki, sana inanıyorum,
ama altı marka kazanmak pek önemli değil"
dedi.

"Evet, her turun sonunda kazanacağını bilir-
sen önemli. Bu işleme her defasında 1,2,3 ya-
zarak başlar ve çok sayıda tekrar oynayarak iş-
tediğin kadar para kazanabilirsin. Şahane değil
mi?"

Maud "Harika!" dedi. "O zaman bankadaki
işini bırakırsın. Daha iyi bir eve taşınırsın. Bugün
bir dükkânın vitrininde çok güzel bir kürk ceket
gördüm. Fiyatı sadece..."

"Kuşkusuz onu satın alırız, ama önce hemen
Monte Carlo'ya gitmemiz daha iyi olur. Bu ma-
kaleyi benim gibi birçok kimse okumuştur. Ora-

ya gidip bizden önce gelip gazinoyu iflas ettiren
birini görmek çok acı olur."

Maud "İstersen havayollarına telefon edip
ilk uçağın ne zaman kalktığını sorayım" diyerek
telefona giderken holden tanıdık bir ses geldi-
ğini duydular.

Maud'un babası "Bu acele neden?" diyordu.
Odaya girdi ve heyecanlı çifte merakla baktı. Bay
Tompkins, "İlk uçağın Monte Carlo'ya gidiyoruz.
Orada zengin olup döneceğiz" diyerek Profes-
örünü selamlamak üzere ayağa kalktı.

Profesör şöminenin yanındaki bir koltuğa
otururken "Evet anladım" diyerek gülümsedi.
"Yeni bir kumar sistemi buldunuz!"

Maud eli telefonda "Ama baba, bu defaki
gerçek" diye itiraz etti.

Bay Tompkins, dergiyi Profesöre uzatırken
"Evet" diye ekledi. "Burada yanıma yok."

Profesör gülümseyerek "Yanıma yok mu?
Peki, görelim" dedi. Makaleyi çabucak incele-
dikten sonra devam etti. "Bu sistemin belirgin
özelligi, kurallar her kaybedişten sonra koydu-
ğun marka sayısını artırmayı, diğer taraftan, ka-
zandıktan sonra ise koyduğun marka sayısını
azaltmayı gerektiriyor. Sürekli olarak sıra ile bir
kazanıp bir kaybedersen, kapitalin bir artacak
bir azalacaktır. Ama her kazanç bir önceki kayıp-
tan biraz daha fazla olacaktır. Böyle bir durum-
da, tabii kısa zamanda milyoner olabilirsin.
Kuşkusuz farkına vardığın gibi, böyle bir süre-
klilik çoğu zaman meydana gelmez. Gerçekten böy-
le düzenli değişen bir seri ihtimali, devamlı ka-
zanma ihtimali kadar azdır. Öyle ise peşi sıra
gelen birkaç kazanma ve kaybetme durumunu
inceleyelim. Eğer kumarbazların dediği gibi şans
paçandan akıyorsa, kurallar her oyundan sonra
miktarı azaltmanı ya da en azından artırmamanı
gerektiriyor. O zaman da toplam kazancın çok
yüksek olamıyor. Diğer taraftan her kayıptan son-
ra ortaya koyduğun parayı artırmam gerektiği
için şansın kötü gidince kaybın fazla olacak ve
oyun dışı kalabileceksin. Kapitalindeki değişimi
gösteren eğriye bakınca, orada yavaş yükselen
kısmı anı düşüşlerin izlediğini göreceksin.

Oyunun başında muhtemelen eğrinin uzun ve
yavaşça yükselen kısmında bulunacaksın ve pa-
ranın yavaş ama düzenli artışı görerek sevine-
ceksin. Ama daha çok kâr etmek umidi ile işi
uzattın mı beklemediğin bir şekilde keskin bir
inişe rastlayacaksın. Bu iniş belki öyle derin ola-
bilecek ki son kuruşuna kadar kaybedeceksin.
Oldukça genel olarak gösterilebilir ki, bu ya da
başka bir sistemde eğrinin başlangıçtaki iki
katı değere ulaşması ihtimali sifıra ulaşması ih-
timaline eşittir. Diğer bir deyişle, oyunun en so-

DÜŞÜNME KUTUSU

(Geçen sayımızda yer alan soruların yanıtları)

DİZİLİŞ: 4, 5 ve 6. yanıt göre Fulb'un yanında Dag, Elt, Al veya Bir olmaz. Fulb'un yanında yalnız Çor olabilir. O halde Fulb sıranın bir ucundadır.

ALARM: 3. ifadeye göre Çor, 5. ifadeye göre Elt ve 1. ifadeye göre Al kendi yerindeydi. 2. ifadeye göre Bir Dag veya Fulb'un yanında olmaz, Çor-Elt-Al kendi yerlerinde olduğuna göre Bir onların yerinde de olmaz, o halde Bir de kendi yerindedir. 4. ifadeye göre Dag Fulb'un yanında olmaz, kendi yerinde oturan Çor-Elt-Al-Bir'in de yerinde olmaz, o halde Dag'da kendi yerindedir. Hepsil kendi yerine oturmuştur.

MAKİNİST KİM? 4. ifadeye göre Dag ambarcı. 2. ifadeye göre Elt kimyager-biyolojist olmaz. 3. ifadeye göre Çor kimyager-biyolojist olmaz. (Çor'un söylediğinin doğrusu şudur: Dag ambarcı ise kimyager-biyolojist değilim veya Dag ambarcı değilse kimyager-biyolojistim. Her iki halde de Dag ambarcı olduğuna göre Çor kimyager-biyolojist olmaz). 5. ifadeye göre Bir kimyager-biyolojist olmaz (5. ifadenin doğrusu şudur: Ben ambarcı değilsem Bir kimyager-biyolojist değildir veya Ben ambarcı isem Bir kimyager-biyolojistim).

Her iki halde de Elt ambarcı olmadığından-ambarcı Dag'dır-Bir kimyager-biyolojist olmaz).

6. ifadeye göre Al kimyager-biyolojist olmaz (4. ifadenin doğrusu şudur: Ben makinist değilsem Al kim-

yager-biyolojist değildir veya ben makinist isem Al kimyager-biyolojisttir. Fulb ise 4. ifadeye göre makinist olmaz, Fulb makinist olmadığına göre Al kimyager-biyolojist değildir). Dag ambarcıdır. Geriye bir Fulb kaldığı için kimyager-biyolojist Fulb'dur. Kim haritacı? 2. ifadeye göre Bir haritacı olmaz. 3. ifadeye göre Al da olmaz. 4. ifadeye göre Elt de olmaz, O halde Çor haritacıdır. Makinist kim? 1. ifadeye göre Al olmaz. 6. ifadeye göre Elt olmaz. Çor olmaz (o haritacı), Dag olmaz (o ambarcı), Fulb olmaz (o kimyager-biyolojist). O halde makinist Bir'dir.

ESRARENGİZ GALAKSİ: Bu üç olayın (Kara delik, manyetik fırtına, meteor bulutu) olma ve olmaması 8 olasılık yaratır. Mürettebat yalanc, olduğuna göre bunlardan 6'sı (mürettebatın söyledikleri) ekarte edilebilir. Geriye iki olasılık kalır: —+ ve —+++. O halde kara deliğe çekilmeniz söz konusu değil (iki olasılık da eksi), bir meteor bulutuna yakalanmanız ise kaçınılmaz (iki olasılık da pozitif) Manyetik fırtına ise olabilir veya olmayabilir (bir eksi, bir artı).

DÜNYA'DAN HEDİYELER :

Al - Top, Broş, Şans taşı
Bir - Bilye, Bilezik, Bilgi taşı
Çor - Bebek, Kuşak, Umut taşı
Dag - Topaç, Kolye, Göktaş
Elt - Vitamin, İnci, İsa taşı
Fulb - Borazan, Ayna, Yürek taşı

İZDÜŞÜM : C. KARELER : D, E, G.

nunda kazanma şansı ile, bütün paranı ya kırımı-
za ya da siyaha yatırıp ruleti sadece bir defa çevirerek, kapitali iki misline çıkarma ya da tamamını kaybetme şansı aynıdır. Sistemin yaptığı tek şey oyunu uzatarak para için daha çok zaman harcamaktır. İstedikğin şey bu ise bu kadar karmaşık yoldan gitmeye hiç gerek yok. Rulette otuz altı sayı olduğunu biliyorsun. Kurallara göre bir sayının dışında diğer otuz beşini kapatmana hiç bir engel yok. Kazanma şansını otuz altı otuz beş. Kasa her kazanışta otuz beş sayıya koyduğun marka sayısından bir fazla marka ödeyecek. Ama her otuz altı çevirişte bir defa bilye senin kapatmamayı tercih ettiğin sayıda duracak ve otuzbeş sayıya yatırdığın paranın hepsini kaybedeceksin. Bu oyunu uzun süre sürdürürsen kapitalindeki değişimlerin, dergideki sistemi uygulayarak elde edilen eğrinin tamamen benzeri olduğunu göreceksin."

"Kuşkusuz ben kasanın hiçbir kesinti yapmadığını varsayıyorum. Esasında gördüğüm her rulette bir ya da iki sıfır vardı. Bu da oyuncunun kazanma şansını azaltır. Kullanılan sistem ne olursa olsun böylece kumarbazın parası yavaş yavaş kendi cebinden çıkarak kumarhane sahibinin cebine girer."

Bay Tompkins hayal kırıklığına uğramıştı.

Üzgün bir sesle, "Yanılmıyorsam iyi bir kumar sistemi diye bir şeyin var olmadığını ve biraz daha fazla olan kaybetme ihtimalini göze almadan para kazanmanın mümkün olmadığını söylemek istiyorsun."

Profesör "Evet, söylemek istediğim aynen bu" dedi. "Dahası, söylediklerim sadece şans oyunları gibi böyle önemsiz problemlere değil, ilk bakışta ihtimaliyet kanunları ile ilişkisi yokmuş gibi görünen birçok fiziksel olaylar için de geçerlidir. Konu bu olunca şans kanunlarını yenecek bir sistem geliştirebilirsen bu sistemle para kazanmaktan daha heyecan verici başka şeyler de yapılabilir. Benzinsiz gidebilen otomobiller, kömürsüz işleyen fabrikalar ve havalı edilebilecek başka birçok şey."

Çev: Doç. Dr. Tuncay İNCESU

Oymacılıktaki kural eleştirilerde de geçerlidir: Oyulacak yer keşilmez.

Charles BUXTON